

ACHTERGROND
ARCHEOLOGIE

DOOR ERIC
VAN DORST

Aha-effect bij graven van vroeger

Het Archeologiemuseum in Stein gaat weer open.

Drie jaar lang was het dicht om te transformeren tot een meer hedendaagse voorziening voor jong en oud. Met grafcultuur als uitgewerkt thema. Niet echt vrolijk maar wel interessant. Want begraven is van alle tijden en gebeurt in elk tijdperk anders.

STEIN

De beeldspraak is heel passend in een museum rondom grafcultuur. „Tijdens mijn studie zijn we ermee doodgegooid”, zegt Evert van Ginkel, doelend op de neolithische grafkelder die in 1963 is aangetroffen in Stein. Vier jaar later werd er het Steins Archeologiemuseum overheen gebouwd. Pater Munsters was een bekende lokale geestelijke die ook naam maakte als amateurarcheoloog en intensief samenwerkte met de bekende Leidse professor Pieter Modderman, bij wie Van Ginkel college liep.

De archeologisch zeer belangrijke en voor Europa unieke grafkelder wordt hier steeds in een adem genoemd met pater Munsters, maar is destijds aan de rand van Oud-Stein bij toeval ontdekt door Modderman. Hij speurde er naar resten van Bandkeramische nederzettingen. Vondsten uit die tijd, ook wel vroeg-neolithicum genoemd, de zogeheten urnenveldperiode, de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen zijn straks te bewonderen aan de Hopkampstraat.

Onderscheiden

De stichting heeft al enige tijd geleden grafcultuur als thema gekozen om zich te onderscheiden van andere musea en omdat in deze regio op-

vallend veel waardevolle graven en grafresten zijn gevonden. Recent is er nog een omvangrijk wetenschappelijk boek over verschenen: *The Merovingian cemeteries of Sittard-Kemperkoel, Obbicht-Oude Molen and Stein-Groote Bongerd*. Samen gesteld door drie archeologen, onder wie Mirjam Kars, die nog studie heeft verricht in het toen voor publiek gesloten museum. Dat gaat dus snel veranderen en Van Ginkel is met zijn bedrijf aangetrokken om de twee zalen zo in te richten dat jong en oud er heenkomen. „Als het bezoekersaantal niet omhoog gaat, hebben we het niet goed gedaan”, zegt voorzitter Wim Poeth, die er echter al vertrouwen in heeft dat meer mensen de weg naar het museum gaan vinden.

“**Wij noemen dit in Leiden wel eens het mausoleum van pater Munsters**”

Evert van Ginkel

Van Ginkel stond voor een flinke uitdaging. Hij moest het thema grafcultuur met voorwerpen, licht, beeld en geluid uitwerken in een gebouw van beperkte omvang en met een bijzonder kenmerk in de vorm van een soort torentje.

Mausoleum

„Wij noemen dit in Leiden wel eens het mausoleum van pater Munsters”, vertelt hij. „Het heeft iets kerkelijks. Ik kan me voorstellen dat de pater daar een rol in heeft gespeeld.” Leo Verart, de Limburgse oud-conservator van het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden vertoelt regelmatig in het Steins museum, dat ook een archeologiewerkplaats heeft. „Pater Munsters had al de dag na de vondst van de grafkel-

Evert van Ginkel (links op de foto) en heemkunde-voorzitter Wim Poeth bij de grafkelder. Foto links: de herplaatsing van een grafkist. FOTO'S PETER SCHOLS

der een gesprek met de burgemeester over een gebouw dat eroverheen moest komen.”

De opening was op 30 juni 1967, vermeldt Verhart er nog bij. Voorzitter Poeth schrijft het snel even op, hij lijkt zich te realiseren dat in de hectiek rond de heropening de stichting het 50-jarig bestaan over het hoofd heeft gezien. Nog een aandachtspuntje voor de heropening. Maar de aandacht zal dan vooral gericht zijn op de collectie en hoe deze is gepresenteerd. Van: „Ik moest in een bestaand aantal zaken combineren. De vorm van het gebouw, de ruimten en de vaste elementen: de grafkelder, het lijksilhouet en de Romeinse grafkist”. „We vertellen hier het verhaal over de grafculturen in deze regio en het verband met de prehistorische cultuur waarin grote grafstenen zijn gebruikt, zoals in Stonehenge. Ook de vondsten in de graven moeten genoeg aandacht krijgen.” Belangrijke wijziging van de oude situatie is de presentatie van de grafkelder, die door ophanging van de directe omgeving veel dieper ligt dan bij de ontdekking. Met behulp van lichteffecten en bewegende beelden, ook in 3D, denkt Van Ginkel de historische betekenis van de collectie interessant te maken voor jong en oud. Sleutelen aan de verbeelding noemt hij zijn inzet. „Je kunt heel gemakkelijk in een kwartier door zo'n museum lopen. Potjes gezien, teksten gelezen en weer naar buiten. Maar wat ik ook wil is een aha-effect bereiken. Dat bezoekers gegrepen worden door de voorwerpen die met elkaar verband houden.”

Filmpjes

Zo komen er vitrinekasten met de belangrijkste grafvondsten als potten, kruiken en gespen en tekeningen van grafculturen aan de wand. Met filmpjes van drie minuten geeft Luc Amkreutz, conservator van het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden, via een koptelefoon pakket uitleg over de geschiedenis van het begraven door de millennia heen. En niet te vergeten de grote foto van Munsters en Modderman, 64 jaar geleden voorover gebogen kijkend naar de monumentale vondst in de grond. „Een iconisch beeld”, noemt Van Ginkel het, bij het hart van het museum dat volgens hem een breder publiek gaat aanspreken en geknipt is voor onderwijs. „Dit is de mooiste slechtweervoorziening die je kunt hebben. Een laagdrempelig aanbod met toegankelijke informatie. Als een scholier een scriptie moet maken en een filmpje van Amkreutz bekijkt, is hij al klaar”.

Reageren?
eric.vandorst@delimburger.nl